

Presidendi viimne arst

Vello Lõugas

Algus vt. „Pilk“ nr. 1 ja nr. 3

Presidendi surma põhjuse kohta võisime ajalehest „Edasi“ (1988, nr. 242, 21. okt.) lugeda järgmist: „Kuivõrd Ksenja Gusseva kinnitusel suri president m a o v ä h k i (minu sõrendus — V. L.), siis võib tema elulõppu tõesti kannatuserohkeks pidada.“ Tasapisi jõudis ka meie jutt selleni.

Matti Päts: Ja milline oli tema viimane diagnoos? Kas talle lahkamine ka tehti?

Ksenja Gusseva: Tehti! Lõplik diagnoos oli maksavähk.

M. P.: Maksavähk?

K. G.: Jah, maksavähk.

M. P.: Ta põdes enne sõda diabeeti. Aga nagu Jämejala arstid kinnitasid, polnud tal 1954. aastal enam diabeeti. Nähtavasti ekstreemalsetes oludes see kadus. Siis oli tal enne sõda veel podagra. Aga muidu oli ta terve.

K. G.: Jah, ta kustus tasapisi. Ta ei surnud järsku. Oli tunda, et aastad ja hingelised üleelamised avaldasid mõju. Me püüdsime teda küll toetada...

M. P.: Teie juurde sattus ta päris lõpus?

K.g.: Ma ei mäleta, kui kaua ta meil oli...

M. P.: Teil oli ta lühikest aega. Teie haiglas oli ta aasta ja 18 päeva.

K. G.: Kui kaua ta meie osakonnas oli, vaat seda ma ei mäleta.

K. Pätsi haigusloos on esimene dr. Gusseva käiega tehtud sissekanne dateeritud 28. oktoobriga 1955, eelmise arsti viimane sissekanne aga 18. oktoobriga. Juba detsembris sagenevad märkused, et haige küll sööb „rahuldavalt“, kuid nõrgeneb kogu aeg — südamelöögid muutuvad tuhmimaks ja tuhmimaks. Ka on ta endiselt igasuguse ravimise vastu, eriti ei kannata ta süstimisi ja vereproovide võtmisi. Haige lamab osavõtmatult voodis, tõmmanud teki üle pea... 1956. a. jaanuari esimestel päevadel kõik süveneb... 18. jaanuaril kirjutab dr.

Gusseva haigusluku: haige seisund on äärmiselt raske (agooniline), nahk on väga kahvatu, jäsemed külmad, pulss väga nõrk, näole tuleb külm higi, hingeldus. „Mulle aitab, tuleks surm juba rutem“, räägib haige vaikselt. Need on meie presidendi viimased fikseeritud sõnad, sellele järgneb viimane sissekanne arstilt: „Südametegevuse nõrgenemise tagajärjel suri haige kell 20.00.“

M. P.: Ja kuidas ta maeti?

K. G.: Meil olid selleks omad inimesed. Seda tööd juhatas keegi Krõlov. Tal oli osakond, kust ta võis valida ravaluseid, kes kaevaksid haua ja matsid. Minu mäletamise järgi oli see 9. osakond.

Kui K. Päts suri, läksin ma peaarsti juurde. Peaarstiks oli siis Kovaljov, väga kultuurne inimene. Lähen ja räägin: Aleksandr Ivanovitš, meil suri president. Ja paljugi, mis võib juhtuda — ehk tullakse kunagi ja kontrollitakse... Matame ta maha nagu kord ja kohus. Tema andis sõna, et kõik tehakse nagu vaja. Nii ka sündis. Riietasime kadunu korralikult ja matsime korralikult.

Laenama siia vahele tsitaadi eelpoolnimetatud „Edasist“: „üks haiglatöötaja andis ära oma korraliku kuue, teine tõi särgi, kolmas pesu. Tehti ka korralik puusärk.“ Toonaseid olusid veidigi tundes kipub keelele vägisi küsimus: kas need asjad sattusid ikka sellele inimesele ja sellesse hauda, kuhu nad olid juhtkonna poolt määratud? Burašev haigla tolle aegse madalama astme personali arvates on see küsimus üsna põhjendatud, sest surnukuuri töötajad polevat kõrge töökultuuri ja eetikaga eriti silma paistnud... Kuid jätkame vestlust.

M. P.: Kas see koht, kuhu ta maeti, on haiglast kaugel?

K. G.: Ei, see on üsna haigla juures. Pole kilomeetritki.

Dr. Gusseva juhatab presidendi pojapoega Matti Pätsi vanaisa oletatavale matmispaigale.

M. P.: Kas sellele kalmistule maeti ainult ravaluseid või kõiki?

K. G.: Sinna maeti ainult ravaluseid. Sellepärast ma küsisin neilt, teie seltsimeestelt, kes siia sõitsid: „Mitu kalmistut teile öeldi olevat?“ Nemand vastasid: „Kaks!“ Mina ütlen: „Ei, neil!“ Neid viidi sellele kalmistule, kuhu praegu haigeid maetakse. Neil aastatel aga maeti haigeid teise kohta, metsatukka... Surnud on maetud otse metsalagendikule. Aga ma polnud seal ammu-ammu käinud (viimasel ajal polnud mul tervise pärast võimalik töötada ja ma läksin pensionile) ja kui ma nüüd käisin... Teate, seal on praegu hoopis teine mets! Mulle oli orientiiriks see, et sinna oli maetud hul-

luks läinud Punaarmee polkovnik. Kui ta suri, tulid siia ta õed ning püstitasid tema haua ümber aia ja panid talle marmorist mälestuskivi. Kuid kas arvate, et see on alles? Muidugi lõhuti kivi ära!

Otsustasime tellida takso ja sõita matmiskohale, kurikuulsasse Burašev metsa. Paarikümne minutiline sõit läbi kauni Tverimaa maastiku, mis on andnud inspiratsiooni mitmele tuntud vene kunstnikule, ja jõuamegi üle laia ürgoru Kalininiga silmsides olevasse Buraševosse. Otsustame ära kasutada võimalust tutvumiseks K. Pätsi haiguslooga. Matti Päts kui lähim sugulane oli selleks kõigiti õige inimene. Paraku selgub, et haiguslugu olla keelatud näidata ja isegi tutvustada(!), ja seda ka